

MMEMME ÍGBÁ ÛCHÉ N'OBODO QHAFIA

Ann Chinazo Onyekelu, PhD
Ngalaba Amụmamụ Igbo, Afrịka na Nzikọrịtaozi
Fakoliti Keaatị
Mahadum Nnamdi Azikiwe, Qka.
ac.onyekelu@unizik.edu.ng

Na
Obianuju Maryjane Awa
Ngalaba Amụmamụ Igbo, Afrịka na Nzikọrịtaozi
Fakoliti Keaatị
Mahadum Nnamdi Azikiwe, Qka.

Umjedemede

Mmemme Igba Uche so n'otu n'ime emume ndi mmadu na-eme nke na-eweta idi n'otu n'etiti ndi obodo na ndi ogbo. O bu ihe mwute na ndi mmadu n'oge ugbua, okachasi ndi Qhafia anaghi enwe mmasi n'ebe memme odinala ha di dika Mmemme Igba Uche nke adighi ka o di na mbu, nke a mere na ya bu ugo Chukwu tubere Qhafia na-ada ka ibube oku taa. Nsogbu di etu a mere ka ndinchocha sie onwu ma choputa ebe mmiri si baa n'opi ugbooguru. N'ihia ya, ebumnobi ndinchocha bu ichoputa ka memme Igba Uche si malite n'obodo Qhafia, ichoputa oge e ji eme memme Igba Uche n'obodo Qhafia, ichoputa uzọ di iche iche e ji akwado memme Igba Uche, imata ka memme Igba Uche si di n'oge gboo nakwa n'oge ugbua, ichoputa ndiche di n'etu ndi Qhafia na ndi obodo ozọ si eme memme Igba Uche na ikowaputa uru na oghom di na memme a. Usoro a gbasoro were mee nchocha a bu usoro nke sovee. Ndinchocha gara n'obodo Qhafia nke di n'okpuru ochichi Qhafia na Steeti Abia weere juo ndi okenye maara ihe gbasara Mmemme Igba Uche ajuju. Atutu e ji mee nchocha a bu atutu mmekorita mmadu na ibe ya (Social Theory), nke Thomas Schellings tuputara n'afọ 1977. A choputara na ndi Qhafia anaghi eme Mmemme Igba Uche dika ha si eme ya n'oge gboo. A choputakwara na ufodu ndi ntorobia Qhafia, amaghi ihe gbasara Mmemme Igba Uche, nke ha ji ama ubochi a na-eme ya n'obodo ha. Nchocha a ga-abara ohanze oke uru n'ihia na ha ga-esite na ya mata maka memme Igba Uche, mgbe o malitere nakwa ka e si eme ya. O ga-eme ka ndi obodo Qhafia mara mkpa o di ijidesi ejirimara ha ike, ma nyekwa aka n'ikwalite agumagu odinala.

Okwu Mmalite

Nchocha a gbadoro ukwu n'agumagu odinala. A maara agumagu odinala ka ihe nwere asusu nka nke mmadu cheputara echeputa n'isi ya, e ji onu ekwuputa. O nwere ike ibu, ejije odinala, akuko odinala maobu abu odinala. N'ime ngalaba ato ndi a, isiokwu nchocha a gbadoro ukwu kpomkwem n'ejije odinala. Ejije odinala bu ihe diwara oge gboo. Ndi Igbo nwere ejije n'iziputa ihe di iche iche. Ndi Igbo bu ndi e ji omenala na odinala di iche iche mara. Ha bukwa ndi ejighi omenala na nkwenye ha egwuri egwu. N'oge gboo, ha na-akpachapu anya nke oma n'idebe na n'ikwanyere omenala ha ugwu. N'oge ugbua mmepe na uwa isaghe anya batara ala Igbo site n'aka ndi ocha. Nke a mere na o dizii ka a ga-asii na obodo ufodu n'ala Igbo, na-echezọ ma na-atufukwa omenala ha. Omenala bu ihe ncheputa di iche iche sitere n'obi a chikobara onu nke mere ka otu agburu di iche n'agburu ndi ozọ. Ihe nke a putara bu na omenala bu ihe ndi obodo cheputara ma hiwe ya iji mee ka ndu na-aga nke oma na iji wepu nghotahie na ogbaghara di iche iche nwere ike iputa n'etiti mmadu na ibe ya. Omenala agburu niile abughi otu ihe, agburu obula nwere omenala e jiri mara ha. O bukwa etu ndi si eme ihe ha. Ya bu usoro obula ndi obula weputara ha ga-esi na-ebi ndu ha aburula omenala ha n'ihia na ha nwere nkwekorita ibi ndu ha n'uzo di etu ahụ. Omenala Igbo bu ihe ndi ahụ e ji mara ndi Igbo dika ejiji, nri, akaoru, iwa oji, ekele, usoro alimdi na nwunye, akwamozu dg.

Nchocha a nwere ebe ndinchocha wuru ya ukwu iji mee ka ya bu nchoputa buru oka ibe n'udi nke ya. N'ihia ya, a ga-asii na nchocha nke ederede a bu nke gbadorokari ukwu n'ichoputa maka Mmemme Igba Uche dika o di n'obodo Qhafia iji mee ka ya bu memme dowanye ndi oguu na ndi na-anu maka ya

anya nakwa ọnọdụ ya bụ mmemme taa. Ndinchọcha jikwazị ohere a wee ziputa mmekọrịta na-adị n'obodo Qhafia site na Mmemme Igba Uche a.

Nsogbu Nchọcha

Nsogbu nchọcha ọbụla bụ ohere ndinchọcha huru n'isiokwu o na-edede maka ya, nke o choro igbochi. E nweela nchọcha e merela n'oge gara aga banyere mmemme e jiri mara obodo di iche iche, mana e nwebeghi nchọcha ndinchọcha huru kpomkwem e merela banyere isiokwu a nke e ji obodo Qhafia mere ebe mgbado ukwu. Mmemme Igba Uche bụ mmemme e ji mara ndi Qhafia n'uzo puru iche. O bu mmemme onye ọbụla si ma n'ugwu ma na ndida na-enwe mmasi ikiri n'ihu na o na-enye obi uto. Ndi ntorobia taa okachasi ndi Qhafia enweghizi mmasi n'ebe mmemme odinala ha dika mmemme Igba Uche nke mere na ya bu ugo Chukwu tubere Qhafia ji na-ada ka ibube oku taa.

Ufodu obodo an-eleda omenala mba ndi ozo anya nke buzi nsogbu nye agburu di iche iche. A na-ahuta ndi mmadu omenala ha puru iche dika ndi na-amaghi ihe ekwe na-aku n'omenala uwa. Onodu di etu a nwere ike buru nke nghotahie, onodu nkatokwesighi ekwesị maka na o nweghi onye maara ihe mere agburu ndi ahụ ji eme omenala ndi ahụ puru iche.

Ntuleghari Agumagu

Ndi Igbo anaghi eji ihe gbasara mmemme ha egwuri egwu. Ha na-agba mbo eme ka onodu ọbụla kpoo oku. Mmemme ọbụla nwere usoro e si eme ya. O nweghi obodo di n'ala Igbo, a ga-asị na ha enweghi otu mmemme e ji maara ha, ufodu obodo na-enwe abuo maobu karia. Mmemme Igba Uche so n'otu udi mmemme ahụ.

N'iga n'ihu na idowanye anya na nchọcha a, o di mkpa ka a mata ma ghotakwa okpurukpu ndinisiokwu na ndinechiche gbasara isiokwu nchọcha a. O bukwa nke a ga-enyekwaziri anyi aka inwe ezi nghota bu okpokopi gbasara isiokwu nke a na-eme nchọcha na ya.

Nkwa Okwu Gbara Okpurukpu

N'ebe a ka ndinchọcha lebara anya n'ikwa okwu ufodu di iche iche metutara isiokwu a na-eme nchọcha na ya. Ufodu n'ime isiokwu ndi ahụ gunyere: omenala, mmemme na agumagu odinala.

Omenala

Otu nkwa ka e nyegoro okwu a bu omenala mana otu ihe gbara okpurukpu na nkwa niile ahụ na-ekwu bu na o bu uzo ndu otu agburu.

N'iga n'ihu, Udechukwu (2016) ziputara nkwa Linton (1945) gbasara omenala dika etu ndi si eme ihe ha, otu ha si akpa agwa, nkwenye ha, njirimara ha nke ha nabatara ma na-ahafenye ha site n'ogbo ruo n'ogbo. Ebe a na-akwa na omenala bu etu agburu obulahoputara isi were na-eme ihe n'agburu ha. O na-akwakwa na o bu njirimara ndi mere ha ji di iche n'agburu ndi ozo.

Eme na Mmadike (2017) kwara na "omenala bu usoro obibi ndu mba nke gunyere ihe niile gbasara omume ha, akparamaagwa, nghota, nkwenye, erimeri, ejiji, ofufe, enwemañuri, egwuregwu dg. dika eji mara mba ahụ". Ha kwere na nkwa Okoye (2004) gbasara omenala nke kwuru na omenala bu uzo mba maobu agburu di iche iche si ebi ndu ha. O metutara asusu, ejiji, usoro oru ugbo, mmemme, egwuregwu, ekpemekpe na ihe ndi ozo dika obodo si eme ma na-egosiputa ya. Omenala na-eto eto ma na-abawanye abawanye. Mgbe e kwuru na omenala na-eto eto, nke a putara na omenala bu nke a na-esite n'aka ahafenye n'aka agburu n'etolite etolite. N'otu aka ahụ, omenala na-agbanwe agbanwe n'ihu na o bu mmadu mebere iwu na-achi ha. O buru na mmadu agbanwe iwu ahụ na-achi ha ma webata etu ozo o chere ka aka dabaara ya, site n'uzo di etu ahụ, omenala ndi na-agbanwe.

Lenkeit (2001) nyere nkwa omenala dika usoro obibi ndu jikotara mba onu. Usoro obibi ndu ndi a gunyere akparamaagwa ha, ihe ndi ha kwere na ya, ihe odinala na ihe nka di iche iche ha ji enwe mmekorita na tinyekwa ha n'oru n'usoro obibi ndu ha. Ha na-esite n'usoro na mmuta wee na-ahafe usoro obibi ndu a site n'aka fere aka.

Anozie (2003: 106) kowara omenala dika uzọ di iche iche mmadu si ebi ndu. O bu ka ndi si eme. A na-eziputa omenala site n'ihe ndi a na-eyi n'ahu, ihe ndi na-eri, uzọ ha si eme emume di iche iche, ekele ha dg. O gakwara n'ihu kowaa na omenala gunyere: ilu nwaanyi, igba egwu, iru mgbede, oruka na echichi di iche iche, dgz. N'otu aka ahukwa ka Osuagwu (1979) kowara omenala dika "etu agburu di iche iche si ebi ndu ha ma o bu na-akpa agwa nke onye obulajiri mara ha. Ha gara n'ihu kowaputa na omenala na-emetuta ufodu ihe ndi a: ofufe, ekele, oru, ejiji, erimeri, alumalu, egwu, ikwa ozu, na igu aha. Ogbalu (1981: 12) kowara na o bu omenala mba ka e ji amata ha. Ogbalu gakwara n'ihu kowaa na omenala mba nwere ike di mma maobu di njo. Omenala abughi naani ihe di mma bu omenala, e nwekwara ufodu ihe ojoo digasi n'omenala. N'otu aka ahụ, Metuh (1985: 201) kowaputa omenala dika igbu ejima na igbu umuaka ndi bu uzọ puo eze elu na ndi ozọ abughi ezi omenala n'ala Igbo. Omenala abughi naani otu ihe ka o na-elegara anya kama o gunyere otutu ihe metutara ndu agburu gbaa gburugburu nke mere Ogbalu (1981: 12) jiri kwue na:

Mgbe a na-ekwu maka omenala Igbo, otutu ihe ka e bu n'uche dika idi ndu ndi Igbo, etu ha si eme omume, agwa ndi mmadu na-akpasu ibe ha, asusu na nkwenye, ekpemekpe na ihe ha na-eme, oru ha na-aru, etu ha si ewere ihe, mmuta ha, odinala, obibi ndu ha, otu ha si eziputa onu na iru uju, ebimndu ha, dika otu ha si aru oru, enwe mmekorita, ka ha si azu onwe ha, enyere onwe ha aka, nri ha na-eri na etu ha si ewe ihe.

Ihe ndi a niile Ogbalu guputasi bu ka o siri metuta omenala Igbo na ka o si metutakwa omenala mba ndi ozọ.

Ofomata (2007: 429) na nkowa nke ya kwuru na omenala bu ihe e ji ama ndi agburu maobu mba. Ihe nke a na-egosiputa bu na njirimara ndi bu omenala ha, o buladi onye obulanwere udi omume nke ya di iche n'ebe agbataobi ya no. Nke a ka Ofomata jiri gaa n'ihu kwuo na omenala Igbo gbasara omume na akparamaagwa ndi Igbo. O gara n'ihu n'afọ 2012 si na omenala na-egosiputa ka ndi si ebi ndu ha. Ndu anyi no na ya nwere usoro kwesiri ka e were na-ebi ya. O nwekwara uzọ e kwesiri isi na-ebi ya. Mgbe obulaa gbahapuru usoro ndu ahụ, ndu agaghizikwa adika e siri choo ya. o bu maka ijikolata ndu onu ma mee ya ka o nwee usoro, ugwu na nsopuru mere e ji nwee omenala. Ya bu omenala bu ihe na-eme ka e nwee ugwu na nsopuru na uzọ doru anya agburu si ebi ndu ha, ka onye ukwu ghara imegide onye nta. Agburu obulanwere omenala. O bu ya na-edu ha maka na mba e nweghi omenala anaghi enwe usoro ndu.

Eze (2020) kowara na omenala Igbo bu etu ndi Igbo si ebi ndu ha, nke gunyere etu ha si eke ekike, asu asusu, ekele mmadu, ekpe ekpemekpe, usoro iwu ha, alimdi na nwunye ha, inabata onye obia, aka oru ha, orunka ha, mwube na nkwenye ha na ndi ozọ. Omenala Igbo gbadokarichara ukwu n'imeputa ihe dibu adi n'ala Igbo (Odinala). O na-agbadokwazi ukwu n'onodu mmemme. Ya mere, omenala Igbo nwere njirimara ato putakarichara ihe. Ha bu, **Mmemme, Usoro na Oge**. Ihe nke a putara bu na omenala Igbo obula ga-enwe ihe ato a n'onodu ya. Nke mbu, omenala Igbo ga-enwe mmemme eji eziputa odinala di n'ime ya. Iji maa atu, alumalu bu omenala Igbo mana o bu ime ego, igba nkwa dgz. bu mmemme e ji eziputa nke a iji gwa ohanazeze na ndi di etu ahụ e mezuoola ihe a choo maka alumalu n'ala Igbo. Nke abuo, o ga-enwe usoro e si emeputa ya. Nke ato, o ga-enwe oge e ji eme ya.

Okoli (2021: 12) hutara omenala dika okwu e nwere ike ikowa n'uzọ di iche iche. Omenala bu ihe na-eziputa agburu, obodo maobu mba ma mee ha ka ha di iche na mba ndi ozọ. O bu ihe anyi na-eme, otu anyi si ebi ndu, ihe anyi na-eri na ihe anyi na-etinye n'ahu nakwa etu anyi si eji ejiji, ya bu ihe ndi ahụ niile e ji mara anyi dika agburu maobu mba. Omenala bu nchikota ihe niile otu agburu mutara dika nka, nkwenye, ejiji, akaoru, ekpemekpe na ihe nke igwe mmadu mukoro onu nke ha na-ahafe site n'aka fere aka. Ya bu omenala bu ihe ndi nna nna na-ahafeny n'aka umu umu ha, o were si etu a na-aga n'ihu. Omenala bu ihe amaghi kpomkwem mgbe o malitere, onye maobu ndi malitere ya.

Omenala Igbo bu emume na odinala nke ndi Igbo no n'owuwa anyanwu Naijiria na-eme. O na-agunye omume ndi gboo ya na echiche ohuru ndi a gbakwunyere n'omenala Igbo site n'okpukpe omenala maobu site n'obibia ndi ocha. Ndi Igbo bu ndi a maara dika ndi huru omenala ha n'anya. O bu nke a

mere na ha na-agbado ukwu n'omenala ha wee na-eme ihe obulaha na-eme n'ihu na ha kwenyesiri ike na o bu omenala ndi na-edu ha. N'ihu nkwenye a siri ike ha nwere, ka ha ji asi na nku di na mba na-egbere mba nri, na o bu omenala na-achi ha maka na, ngwere gbaba oso wee hapu ukwu osisi, aka kpara ya. Ya mere ndi Igbo ejighi omenala ha egwu egwu.

Omenala bu okwu e nwere ike ikowa n'uzo di iche iche. Omenala bu ihe na-eziputa agburu, obodo maobu mba ma mee ha ka ha di iche na mba ndi ozo. O bu ihe anyi na-eme, otu anyi si ebi ndu, ihe anyi na-eri na ihe anyi na-etinye n'ahu nakwa etu anyi si eji ejiji, ya bu ihe ndi ahụ niile e ji mara anyi dika agburu maobu mba. Omenala bu nchikota ihe niile otu agburu mutara dika nka, nkwenye, ejiji, akaoru, ekpemekpe na amamihe nke igwe mmadu mukoro onu nke ha na-ahafe site n'aka fere aka. Ya bu, omenala bu ihe ndi nna nna na-ahafenye n'aka umu umu ha, o were si etu a na-aga n'ihu. Omenala bu ihe a maghi kpomkwem mgbe o malitere, onye maobu ndi malitere ya.

Na nchikota, omenala Igbo bu njirimara ha niile dika omume niile, nkwenye niile, nka, akaoru, ekpemekpe, ejiji, usoro alumi na nwunye, nri, usoro ekele dg. Omenala ndi Igbo bu iwu na-achikwa ha dika agburu ma mee ka ha di iche n'ebe agburu ndi ozo dika Awusa, Yoruba, Efik, Igala no. Omenala bu uzo ndu nke na-egosi otu agburu si eziputa onwe ha, site n'asusu ha, ejiji ha, mmemme ha na ihe niile gbasara ha. Ya mere onye obulaturu omenala ya, etufuola ejirimara ya niile nke mere na onye di etu a abughizi anu elu nke o ji abu anu ala.

Mmemme

N'otutu afo gara aga, ndi okammuta sitere n'ozuzu ndi dika okpukpe, antropoloji, soshiooji na akuko ifo echebara onwe ha echiche na nkowa na nyocha ihe bu mmemme. N'agbanyeghi mbo ha gbara, ha enwetaghi kpomkwem ezi nkowa gbasara okwu a bu mmemme. N'ihu ya, nkowa mmemme n'ihe gbasara sayensi siri n'asusu nkiti, ebe okwu na-ekpuchi ihe gbasara emume obula nke di nsu, nzuzo n'oha, iwu omenala webatara ohuru, na-enye uzo egosiputara maka nlanari nke omenala ndi ochie na ime emume gbasara ihe ndi a niile. Okwu a bu mmemme si n'asusu Latin "festum" were puta. Mana na mbu Latin nwere okwu abuo maka mmemme: festum, nke putara "onu oha, onu, oriri na onuonu", na feria, nke putara "ihapu oru iji saporu chi". Okwu abuo a sitere n'ubara okwu "festa na feriae" were puta, nke na-egosi n'oge ahụ, mmemme adirula otutu ubochi ma tinyekwa otutu ihe omume. N'asusu Latin n'oge gboo, okwu abuo ahụ na-aghokari otu okwu, n'ihu na udi mmemme abuo ahụ na-achọ ijiko onu. N'asusu Bekee, mmemme putara oge emume di nsu maobu nke arughi aru, nke e ji eme emume puru iche. Ofomata (2013) kowara ya ka usoro odinala ndi Igbo ji mmeghari egosiputa otutu ihe. E nwere ike ikwu na o bu emume a na-emere onye a ma ama kwa afo maobu ihe mere eme maobu owuwe ihe ubi nke ngwaahia di mkpa. Mmemme nwekwara ike ibu omenala nke nwere usoro ihe ngosi nke oru na nka a mara ama, na-etinyekari aka na otu onye na-ese ihe maobu udi. Mmemme na-eweta idi n'otu, idi ndu na obi utu. N'ihe gbasara sayensi mmekorita mmadu na ibe ya, nkowa nke e nwere ike iputa site n'oru ndi okammuta meworo ihe banyere mmemme mgbe ha na-amu ihe omume mmekorita oha na eze na nke sitere n'echiche nke usoro di iche iche dika usoro okpukpe, antropoloji, sikoloji nke oha na eze, akuko ifo na soshiooji na-egosi na mmemme na-aputakari n'oge na-aga n'ihu site n'udi di iche iche n'usoro mmemme a haziri ahazi nke na-aputaghi ihe na n'okwa di iche iche, ndi niile no n'otu obodo, nke agburu, asusu, okpukperechi, jikotara onu. Njiko akuko ihe mere eme, na ikekorita echiche uwa.

Atutu Nchocha

Atutu bu ihe e ji enyocha ederere iji choputa nke bu eziokwu gbasara ya. E nwere ike isi na o bu enyo nke ndinchocha ji ahụ uzo mgbe o na-eme nchocha ya iji choputa umu tii tii na rii rii ndi ahụ zoro ezo nke odee ji asusu nka ya wee zo n'ederere ya. N'ihu nke a, ndinchocha ji atutu a kporo Thomas Schellings kowara na atutu a bu nke na-akowa na usoro mmekorita mmadu na ibe ya bu nke gbasara mmetuta di n'etiti mmadu nakwa nchikota otu o bua.

Usoro E si Itinye Atutu a na-Oru

Ebe a matarala na ihe atutu a na-ekwu maka ya bu imata mmekorita di n'etiti mmadu na ibe ya maobu na nchikota otu obula a chikotara, a ga-etinye ya n'oru na nchocha a site n'imata mmekorita di n'etiti ndi Ohafia na mmemme Igba Uche nakwa n'etiti ndi otu mmemme a dika o di na nchocha a.

Uru Atụtụ a Bara

Mmadụ anaghị eje maọbụ eme ihe ọ gaghị enweta uru na ya. N'ihia ya, atụtụ a nwere ọtụtụ uru dị iche iche nke gunyere:

Atụtụ mmekọrịta mmadụ na ibe ya na-enye aka igbanwe etu mmadụ si eme, etu o si eche echiche, etu o si emeso mmadụ ibe ya omume maka na ọ buru na omume mmadụ dị njo, ya na ndị omume ha dị mma nwee ezi mmekọrịta, ọ ga-eche echiche banyere ndụ ya ma gbaa mbọ igbanwe ebe ọ dighi emetacha ya.

Atụtụ a na-enye aka ikwalite ma na-egosiputa nghota anyi n'ihie mere anyi ji aghota ihe etu o si diri anyi.

Ọ na-eme ka anyi hu nsogbu a na-ekwu maka ya nwere na ihe kpatara ya. Atụtụ mmekọrịta mmadụ na ibe ya na-enyekwa aka inweta oganiihu n'ihie a na-eme na nchọcha.

Ntuleghari Edemede Nchoputa Ga

Isiokwu a bu mmemme Igba Uche na obodo Ohafia abughị ihe oheru n'ihia na ọ dibara ire site n'afọ kwuru afọ gara aga tinyekwara na ọ dighi onye ga-asị na mmadụ edebeghi ihe ọ choro ide maka ya na mbu kama ihe ahụ nweziri ike buru n'uzo ozo maobu n'asusu ozo ka e dere ya nke ga-eme ka ihe di iche di n'ederede ahụ. Site n'echiche di etu a, ufodu ndi edeela maka isiokwu a maobu ihe yitere ya ma choputa ihe nke ha n'uzo di iche iche. E newkwara ebe na etu di iche iche nchocha a siri di iche na nke ndi ahụ. Mmadu dika Ezeloe (1994) mere nchocha n'isiokwu a bu "Omenala Mkpogwu na Mkpakwukwo n'obodo Ohafia". Ebumnobi o ji mee nchocha a bu inye nkowa doro anya n'ihie gbasara ogwu di iche iche ndi Ohafia nwere nakwa etu e si eji ogwu ahụ aru oru. Nchocha ya horo otu obodo ndinchocha gbasoro were mee nchocha ya nke bu obodo Ohafia, ọ bu ya mere o jiri nwee etu ya na isiokwu nchocha a siri yie. Ozo, ha abuo gbadoro ukwu n'omenala Igbo.

Igbonezim (2016) mere nchocha n'isiokwu a bu "Globalization and the Business of Marriage in Eastern Nigeria: A Study of Traditional Rites in Awkuzu, Anambra State and Irete, Imo State Nigeria". Ebumnobi o ji mee nchocha a bu inye nkowa doro anya gbasara alumi na nwunye na mmemme ya nke igba nkwa so n'ime ya n'ala Igbo dika o si metutu obodo Awkuzu na Irete. Nchocha ya horo obodo di na Steeti Anambra wee mee nchocha ya. O bu ya mere o jiri nwee etu ya na isiokwu nchocha a siri yie. Ozo bu na ha abuo gbadoro ukwu n'omenala na n'agumagu odinala. N'agbanyeghi ihe ndi a, isiokwu ha na okere nchocha ha abughị otu.

Isidien (2018) mere nchocha nke ọ kporo "Nziputa Ndu Ndi Igbo Site n'Ejije Odinala". Ebumnobi nchocha ya bu ikowaputa maka mmemme odinala Igbo di iche iche. Na nchoputa ya, o mere ka a mara na mmemme odinala Igbo bu nke ha ji anori oge ma burukwa ihe a na-ahuta n'onodu di iche iche n'ala Igbo. ọ gara n'ihu kwuo ka ndi mmadu kporo mmemme odinala Igbo mkpa ka ọ ghara ibu ihe echefuru n'oge adighi anya. Nchocha ya na nke a na-eme nchocha na ya yiri ma dikwa iche. Ha yiri n'ihia na ha abuo gbadoro ukwu n'agumagu odinala. Ihe ndi ozo banyere ha di iche iche. Otu ndiche ha bu na ọ bughị otu isiokwu ka ha abuo gbadoro ukwu weere kowaputa.

Obiako (2019) dere ihe n'omenala ndi Igbo n'ebe o metutara iha mmiri n'obodo Isuofia. dika nchocha ya siri di, o sitere na ya nwee ebumnobi ichoputa ka iha mmiri di n'obodo Isuofia n'oge gboo na n'oge ugbua. Na nchoputa ya, o mere ka onye obulamara na usoro iha mmiri n'obodo Isuofia abughị ka ọ di n'oge gboo ka ọ di ugbua n'ihia na ufodu na-eji ya emegide ibe ha ugbua. O bu ezie na nchocha ya gbadoro ukwu n'agumagu odinala mana isiokwu ya na nke a na-eme nchocha na ya abughị otu. Okoli (2021) n'aka nke ya mere nchocha ozo gbadoro ukwu n'omenala Igbo ọ kacha n'ebe ọ metutara alumalu ndi Igbo. O bu nke a mere o jiri mee nchocha ya n'isiokwu bu ikwa nkwa n'ala Igbo: Nnewi dika atu. Ebe ahụ ka o bu n'obi ichoputa mputara ikwa nkwa na ndu ndi Nnewi nakwa uru ya di iche iche. O choputara na ikwa nkwa bu ihe nwere nnukwu mputara na ndu ndi Nnewi n'ihia na nwaanyi obulaemeghi ya n'agbamunkwu ya, maobu tupu ọ nwuo nwere ufodu ihe agaghị emere ya n'akwamozu ya.

Na nchikọta, odee a niile nwere otu ihe jikoro akwukwo ndi a ha dere, ihe ahụ bu na odee ndi a ziputara omenala Igbo na ka o siri gbaa gburugburu. A bịa na ndiche, o bughị otu echiche odee nke a na-ede n'akwukwo ya ka odee ndi ozo na-ede, ha niile gosiputara echiche nke aka ha. Etu a ka o di n'edemede nchocha a, ndinchocha gosiputara nka ya n'ihe gbasara mmemme Igba Uche n'obodo Ohafia.

Nchikọta Ntuleghari Agumagu

O nweghi onye ga-asị na e detubeghi ihe obula n'isiokwu obula o choro ide. N'ihia ya, o kwere nghota na e deela ihe n'isiokwu a bu mmemme Igba Uche kama na e meziri ya site n'uzo di iche nke mere ka nchoputa ahụ na nke ndinchocha dikwa iche. Edemede nchocha a gbadoro ukwu na Mmemme Igba Uche dika o di n'Ohafia. Nchocha a gbara mgboroogwu ya n'agumagu odinala na metukwa aka n'omenala Igbo niile na Mmemme Igba Uche bu ihe e jiri mara ndi Ohafia.

Ntucha Nchoputa

Igba Uche

Igba Uche bu mmemme e jiri maara ndi Ohafia nakwa obodo ndi ozo didere na nso. Di ka akuko banyere obodo Ohafia agaghi ezu oke n'ekwughị maka Mmemme Igba Uche n'agbanyeghi na o bu mmepe ohuru na ndu ufodu ndi mmadu. N'akuko gbasara Mmemme Igba Uche, ndi okenye Ohafia kowara mmalite Igba Uche si "Igbaota omu putara iji omunkwu kechie ota". Ndi Ohafia n'oge ochie bu ndi Dike na-alu ogo na nwakpoohu maka ndi mmekoha dika ndi ahia ohu Arochukwu. Ya mere, n'oge ahụ, mgbe ndi agha lanariri otutu agha ma na-aka nka, ndi obodo na-eche na o bu ihe kwesiri ekwesị ila ezumike nka, site n'iji kotankwu n'ota, o putara na otu nwoke Ohafia a kwusila agha ahụ. Ma n'ogbo ogbara ohuru mgbe agha n'etiti obodo maobu agburu na-adi uko, ihe agbanweela. A na-eme mmemme ahụ ka o dabara otutu ndi, mgbe otutu ndi mmadu nwere onwe ha ila n'ulo. A na-emekari ya n'etiti onwa Disemba 27 were ruo 31.

Igba Uche bu otu mmemme di oke mkpa na ndu ndi agadi no n'Ohafia iji mee akara ezumike nka n'okwa ochichi na oru obodo na ibanye n'akuko ozo nke ochichi ndi okenye n'ime obodo. A na-emekari mmemme a ubochi ato. N'ubochi mbu, ndi ogbo na-eme ememe na-aga njem gburugburu obodo ahụ, yiri uwe jioji, uwe elu na ichafu isi maka umunwaanyi mana ndi nwoke na-eyi jioji mkpara ije. Ngaghari ahụ juputara n'otu n'otu. Ndi otu ahụ, ma ndi nwoke na ndi nwaanyi, na-agba egwu na igba, na egbe, oja na abụ. N'ubochi nke abuo na nke ato, a na-ewere dika nnukwu egwuregwu ikpezu, ha nyere ndi obodo oru ahụ ha ruru. Nke a nwere ike ibu ulo akwukwo, okporozo, mmiri maobu oru obulaozo na-emetuta ndu ndi obodo Ohafia.

Ntala Mmemme Igba Uche n'obodo Ohafia

N'akuko gbasara mmemme Igba Uche, ndi okenye Ohafia kowara mmalite Igba Uche si "Igbaota Omu putara iji omunkwu kechie ota. Ndi Ohafia n'oge ochie bu ndi Dike na -alu ogo na nwakpoohu maka ndi mmekoha dika ndi ahia ohu Arochukwu. Ya mere, n'oge ahụ, mgbe ndi agha lanariri otutu agha ma na-aka nka, ndi obodo na-eche na o bu ihe kwesiri ekwesị ila ezumike nka, site n'iji kotankwu n'ota, o putara na otu nwoke Ohafia a kwusila agha ahụ. Ma n'ogbo ogbara ohuru mgbe agha n'etiti obodo maobu agburu na-adi uko, ihe agbanwela. A na-eme mmemme ahụ ka o dabara otutu ndi, mgbe otutu ndi mmadu nwere onwe ha ila n'ulo. A na-emekari ya n'etiti onwa Disemba 27 were ruo 31. Ohafia nwere Ogbe iri abuo na isii n'ime ya, Ogbe ndi a nwere Onye/Ndi choputara ha. Ha bu:

Abia- Onu Arusi, Akanu- Nna ukwu Omezue, Amaekpu- Ofali Agwu, Amangwu- Uduma Nnagu, Amankwu- Essien Aru, Amuke- Ama Ezema, Amuma- Uka Etim, Asaga- Ukpai Ezema Atita Okwara, Ebem- Kpoke Mgbo Enine, Elu- Uduma Ezema, Ezi Afor- Ukpai Uma, Ihenta- Eke Uma, Isi-ugwu- Uduma Ali, Nde Anyaorie- Anyaorie Uka, Nde Anku- Iroha Ogwu, Nde Amogu- Amogu Egbuta, Nde Ibe- Ibe Okwara, Nde Okala- Okalairo, Nde Oriekere- Oriekere Okwara, Nde Uduma Awoke- Uduma Awoke Mbila, Nde Uduma Ukwu- Uduma Uduma Ukwu, Nkwebi- UgoImaga(na di ya bu Ibe), Oboro- Awa Okoro, Okagwe- Dibia Ete, Okon- Uma Elem, Ufiele- Ufiele Aku.

Ndi a kporo aha bu ndi tikoro isi onu weere gbaa mbo maka mmemme Igba Uche. O bu mmemme a mere ha umunne nke oma.

Oriaku Chinasa bu onye ndinchocha gbara ajujuonu, n'uche nke ya kwuru na Mmemme Igba Uche bu emume mbikota onu nke di n'etiti ndi obodo Ohafia niile malite na nwoke tozuru etozu ruo n'umu ntakiri. O doru anya na o bu emume anuri n'etiti ndi okenye na-eje ezumike nka. E si na ya egosi ohanaze na ha bu otu ma hukwa onwe ha n'anya. N'otu aka ahukwa, o siri na a na-ekwu okwu di iche iche na mmemme Igba Uche n'etiti ndi ntorobia bu ndi ga-enye aka ihu na obodo ha di mma ma mepe emepe. Oriaku Chikwado na-ekwu na mmemme Igba Uche bu emume obi utu nke a na-eme afo ato obula iji nabata onye obula kporo onwe ya onye Ohafia. Na nkowa ya a, Mmemme Igba Uche bu omenala ufodu nke bukwa emume ngafe mmadu. O kwukwara na e nweela mgbanwe ndi batara na ya bu Mmemme Igba Uche bu nke a ga-aguputa na njedeb nchocha a, na n'oge mbu o bu naani umunwoke na-eweta ego e ji eme Mmemme Igba Uche mana ugbua, umunwaanyi na-akazi eweta otutu ihe na nnukwu ego.

Dika Maazi Onyebuchi siri kowaa, o kwuru:

N'oge gboo n'obodo Ohafia, ihe gbasara Mmemme Igba Uche bu ihe di okpu. Ndi okenye Ohafia hukwara mmemme a dika iji omunkwu kechie ota. Ndi Ohafia n'oge ochie bu ndi dike na-alu ugu na mwakpoohu maka ndi mmekoha dika ndi ahia ohu Arochukwu. Ya mere, n'oge ahụ, mgbe ndi agha lanariri otutu agha ma na-aka nka, ndi obodo na-eche na o bu ihe kwesiri ekwesiri ila ezumike nka, site n'iji kotankwu n'ota, o putara na otu nwoke Ohafia a kwusila agha ahụ. Ma n'ogbo ogbara oheru mgbe agha n'etiti obodo maobu agburu na-adi uko, ihe agbanwela.

Chukwuebuka bu onye ozo ndinchocha gbara ajujuonu kowara mmemme Igba Uche dika otu omenala e ji echeta ndi nna nna anyi ha n'usoro ha jiri weere luo ugu, nakwa mmemme ndi obodo Ohafia niile na-eme ka uwa niile hu na ha di n'otu ma na-eriko nri n'otu afere. Maazi Nwoga tunyekwara nke ya site n'ikwu na Mmemme Igba Uche bu mmemme e ji eziputa onye Ohafia obulabu ndi no n'obodo, ndi nke a nabatara n'ogbako ndi okenye. Ndubuisi, n'uche nke ya kwuru na Mmemme Igba Uche dika otu omenala e ji mara ndi Ohafia, o bu nnabata umunwoke na umunwaanyi n'ime ogbako ndi okenye n'obodo. Maazi Uduma mgbe ndinchocha juru ya ajuju na-akowa na mmemme Igba Uche bu omenala siri n'aka fere n'aka nke ndi nna nna anyi ha na-eme. O bu mmemme a na-emere onwe ha bido n' okenye ruo n'odu iji cheta nkwa nna nna ha kwere ha tupu ha laa mmuo nakwa idu ndi okenye rugoro ogo ije zuo ike.

Mmemme Igba Uche bu otu ihe di oke mkpa na ndu ndi agadi nwoke na nwaanyi no n'Ohafia iji mee akara ezumike nka n'okwa ochichi na oru obodo nakwa ibanye n'akuku ozo nke ochichi ndi okenye n'ime obodo. A na-emekari mmemme a ubochi ato: N'ubochi nke mbu, ndi ogbo na-eme emume iga njem gburugburu obodo ahụ, yiri akwa jioji, akwa elu na ichafu isi maka umunwaanyi mana ndi nwoke na-eyi jioji ma jidekwa mkpara ije n'aka, dika ha si akpo ya bu akwa umunwoke na-ama naani n'ukwu ha. Ngaghari ahụ juputara n'otu n'otu, a na ebido n'okenye kachasina were ruo nke obele, o nweghi onye chororo ima ma okenye ahụ a bu nwaanyi ka o bu nwoke. Ihe kpatara nke a bu na ha were nwaanyi nakwa nwoke dika otu na mmemme Igba Uche. Ndi otu ahụ, ma ndi nwoke na ndi nwaanyi na-agba egwu na igba ndi obodo weputara ha, nakwa agba egbe, ndi oja nokwa ebe ahụ nakwa abụ ndi ozo di iche iche juputara ebe ahụ ubochi ahụ. N'ubochi nke abuo, a na-ewere ya dika nnukwu egwuregwu ikpeazu, ha nyere ndi obodo oru ahụ ha ruru. Nke a nwere ike ibu ulo akwukwo, okporozo, mmiri maobu oru obulaozo na-emetuta ndu ndi obodo Ohafia. Ubochi nke ato bu ubochi ndi di iche iche na-abia enye onye so na mmemme a onyinye di iche iche iji si ya zuo ike nke oma. E nwere otutu ihe onyinye a na-enye ha, o bughu ihe e nyere ndi nwaanyi ka a ga-enye ndi nwoke. Onyinye a na-enyekari ndi nwaanyi mere emume a bu ihe ndi e ji esi nri nke gunyere: osikapa, akwukwo nri, ose, odo nakwa aka ya, nyo wdgz, a na-amakwasakwa ya akwa n'ahụ. A bia na nke umunwoke, a na-enyekari ha mma nakwa ihe ndi ozo nke e ji akpo oru ubi. Mmemme Igba Uche bu emume di mkpa ruo ugbua. Ka ndi mmadu wee kwado ya nke oma, a na-eme ya kwa afo ato o bula. Afo obulanke Igba Uche bu nnukwu afo na ndu ndi Ohafia. A na-atu anya ka nwa nwoke na nwa nwaanyi Ohafia obula lota weere kwado ndi okenye na-ala ezumike nka. Onye Ohafia obulana -atu anya ya. Na nkenke, o bu afo nloghachi ufodu ndi Ohafia anaghi echefu. Mmemme Igba Uche nwere usoro nke ya. O bu oge onye obulana-arusi oru ike, ma ndi na-eto eto na ndi agadi, ogaranya na ogbenye n'obodo Ohafia ji ezu ike ma nwekwa obi anuri. A na-akpo ndi enyi na ndi nwere mmasi site n'ebe di anya ka ha hu anwa nsi Ohafia na ngosiputa nke ike

ahijia aha, dika omuma atụ, a na-eji nkata nkiti nke nkwa na-ebu mmiri, a na-amunye osisi oku na-enweghi oku na ya ebe o bula, a na-eme akwa ka o gaa ije, a na-eji akwa agbaji nkwa na iji eriri rigoro eluigwe (nke nwoke a na-akpo Inunuka si Umuezediala kpara) wdgz. Ha anaghi eme ufodu n'ime ihe ngosi ndi a n'hi enweghi nnukwu ego ha na-achọ n'aka ndi mmadu. Mmemme a ugbua bu nlota umunwoke na umunwaanyi niile nke Ohafia ka ha hu ibe ha na inye atumatu maka mmepe obodo ahụ. Ubochi Igba Uche bu mmemme mmadu enweghi ike igbahapu.

Oge e ji eme Mmemme Igba Uche n'obodo Ohafia

Mmemme obula nwere mgbe eji eme ya nakwa etu esi eme ya. Emume Igba Uche bu mmemme ubochi ato. A choputara na a na-eme emume Igba Uche otu ugboro n'afọ ato, mgbe obula a ga-eme ya, o bu n'ubochi ahia Eke ka o na- ebido. Onye obula bu onye okenye n'Ohafia na-esonye n'Igba Uche. Mmemme Igba Uche bu nnukwu mmemme e jiri mara ndi Ohafia. Nke a mere eji akwado ya nke oma tupu e mee ya. A na-eme Igba Uche n'onwa nke ikpezazu n'afọ. O bu eziokwu na oku agu nyere nwata n'aka agaghi eregbu ya n'hi na Chukwu nyere mmadu nri ga-enye ya mmiri o ga-eji kwọọ aka. Na nkwa Maazi Okechukwu, o mere ka a mata na:

Mmemme Igba Uche a bu oku nna nna anyi ha gunyere anyi bu umu ha n'aka tupu ha laa mmuo, N'hi ya o gaghị adi mma ma anyi bu umu ha chefuo ya. O gara n'ihu kwuo na ubochi Igba Uche bu mmemme mmadu enweghi ike igbahara. Mmemme Igba Uche enweghi ubochi akapiri onu ime ya, mana ihe doro anya bu na ubochi obulaa ga-eme ya ga-aburiri ubochi "Eke".

Na nkwa Maazi Uchegbu nyere, o doro ewu na okuko anya na Mmemme Igba Uche abughi mmemme achi utaba n'aka akpo. Mmemme Igba Uche bu mmemme a na-eme otu ugboro n'ime afọ ato. N'agbanyeghi na o bu otu ugboro ka o bu, o nweghi ubochi akara e ji eme ya, naani ihe onye obula maara bu na o bu mmemme a na-eme n'onwa Disemba. Ozọ, ihe doro onye Ohafia obula anya bu na ubochi obula a ga-eme ya ga- aburiri ubochi "Eke". Ihe kpatara nke a bu na ahia Eke bu ahia izizi a na-enweta tupu ahụ ndi ozọ. Ozọ dika ibe ya bu na Eke bu oké.

A bjakwa na nkwa Maazi Onyebuchi, o mere ka a ghotu na mmemme Igba Uche bu nnukwu mmemme e jirimara ndi Ohafia. Nke a mere e ji akwado ya nke oma tupu e mee ya.

Dika Maazi Uduma siri kwuo n'ajuju a juru ya, mmemme obula nwere usoro e ji eme ya nakwa etu e si eme ya. Emume Igba Uche bu mmemme ubochi ato. O kwukwara na a na a na-eme emume Igba Uche otu ugboro n'afọ ato n'hi ncheta nna nna ha nakwa ndi luru ogu, bu ndi gbara mbọ hu na obodo Ohafia di ebe o di n'oge ugbua, mgbe obulaa ga-eme ya, o bu n'ubochi ahia Eke ka o na-ebido. O tinyekwara na onye obula bu onye Ohafia bu obodo di n'okpuru ochichi Ohafia na steeti Abia na-esonye na mmemme a kporo Igba Uche. Mmemme. Igba Uche bu nnukwu mmemme e jiri mara ndi Ohafia, obodo di na steeti Abia.

Maazi Nwoga tinyekwara na mmemme Igba Uche abughi mmemme e ji egwu egwu, o kowaputara na a na-eme ya bu mmemme n'onwa Disemba, n'afọ ato obula. O kwukwara na mmemme Igba Uche a na-aputakarị n'ahia Eke n'hi na o bu ahia e ji maara ndi Ohafia. Ndi ozọ ndinchocha juru ajuju kwetachara n'ihe Onyebuchi na Maazi Nwoga kwuru gbasara oge e ji eme mmemme Igba Uche n'obodo Ohafia, mmadu dika: Maazi Obika, Oriaku Chikwado, Maazi Efoobi dgz.

Na nchikota, nkwa a niile e nyere gbasara oge eji eme mmemme Igba Uche n'obodo Ohafia, o nweghi onye agaghi a mata na Mmemme a bu nke ndi nna nna ha nyefere ha n'aka tupu ha laa mmuo. O bukwa mmemme a na-eme n'onwa Disemba n'afọ ato obula. O bu mmemme na -enye aka iweta udo na idi n'otu n'etiti obodo, umunne, umunna na ogbo wdgz.

Uzo di Iche Iche e si Akwado Mmemme Igba Uche

N'usa Okechukwu nyere, e nwere uzo di iche iche e nwere ike iji kwado mmemme Igba Uche ka o dika a chorọ. Isi nri mmemme Igba Uche bu akpu nakwa ofe di iche iche mana n'oge ugbua, otutu ihe ada gharigo nke na e wepuru akpu were tinye nri ji nakwa ihe ndi ozọ di iche iche e ji ele ndu anya. Isi nri

ugboro ugboro bukwa otú ihe e jiri mara emume a bu Igba Uche. O kwukwara na o bu oge a mechara mmemme Igba Uche ka a ga-eme mmemme Ofala nke obodo Ohafia.

Ubochi putara tupu ubochi mmemme Igba Uche bu oge ndi Ohafia anaghi ezu ike ma oli. Ndi no ulo ya ga na-asucha ahia niile di na be ha, iji mee ka o di ocha ebe umuaka ga-eke onwe ha uzo di iche iche, ufodu ga-eje chuo mmiri e ji esi nri, ufodu ga-eje kpata nku a ga-eji sie nri ahụ ebe ufodu ga ebido zawa ezi niile di n'Ohafia. Tupu mgbede a na-eru, ndi Ohafia no obodo tere aka ga-abata ebe ufodu ga-anọ n'uzo oge ahụ.

Ozokwa bu, n'abali na-abota ubochi a na-esi nri mmemme Igba Uche a ga-agba mkponala anọ, gbakwa anọ ozọ n'ututu, anọ ozọ mgbe nri gi ghere, umunna gi nabata ihe inyere ha a ga-agbakwa mkponala anọ ozọ. A na-eme nke a maka ikpo umunna, na igwa ha na afo a kara aka eruola na ndu ndi Ohafia. Onye na-emeghi nke a, ka ji ndi umunna ya ugwo.

O buru nke a na-esiri ndi umuada, ndi ogbe ahụ na-esi nri buru jee umuada ha. Nri dika ugba, osikapa, akpu na ofe nakwa mmanya. N'abali ahụ, ndi egwu di iche iche ga-anọ na mbara Ohafia niile. O bu n'oge a, ka ndi umunna ga-atuo aka biara nwa nwa ha na-ahazi etu mmemme a ga-adi. Mgbe ubochi ha kwuru ruru, onye obulan'ime ha amarala na e nwere oriri na nkware n'ubochi ahụ, o nweghi onye ga-asi gi chetakwa, n'ih na uka a kpara akpa bu isi ka e ji ekwe ya.

Oge ndi mmadu sichara nri mmemme Igba Uche, ibu ha bu ga-abia diri ha mfe, ha wee kwadobe maka mmemme Igba Uche kpomkwem n'ih na ha mezuola ihe niile a si ya mee. N'anya nke ndi mmadu no n'obodo Ohafia, o nweghi ihe ga-egbochi mmemme Igba Uche ka o ghara iga n'ihu. Onye obulana-akwado maka mmemme Igba Uche ga-ezisa ozi ebe niile o nwere ikwu na ibe gwa ha oge mmemme Igba Uche afo ahụ ga-abu. Umunna, ogbo, umunne di iche iche ga-eme nzuko, ma ndi luru di ma ndi alubeghi iji kpaa nkata maka etu a ga-esi ji zuta ihe niile e ji eme mmemme Igba Uche afo ahụ iji hu na o gara nke oma. Onye obulanwere ikike ikwuputa ihe ndi o ga-eweta, o buru ihe dika akwa a ga-eji 'eho' ahia.

Mgbe oge rutere nso, umu okorobia ndi a ga-esi ebe di iche iche ha no wee lota. Ihe ozọ a na-eme na nkwardo mmemme Igba Uche bu n'abali ubochi na-abota ubochi a na-eme mmemme Igba Uche. N'abali ahụ, ndi di iche iche ga-abia n'ulo ndi ga-esonye n'emume a, were nyere ha aka n'ime ihe obuladi iche iche dika ichu mmiri, iza mbara, isi nri wdgz. Nke a bu iji gosiputa na ezumike onye ahụ eruola.

N'ututu ubochi mmemme Igba Uche, o nweghi onye iga ahụ no nkiti ma ewepu nwaanyi muru nwa ohuru na nwa ya ndi nta. Ndi nne niile na umuagboghobia niile ga-anọ ebe ha na-esi nri di iche iche, ufodu nri ha na-esi ubochi ahụ gunyere: osikapa, ukwa, anu okuko, ofe di iche iche, nri ji na akpu wdgz. Umunwoke ga-anọ ebe a na-ebute mmanya iji hu na mmanya niile ha kwuru ugwo ya di ebe ahụ, o bu mgbe ha mechara nke aka ha ga -ebido nwuwa mmanya ma na-akpa nkata di ha mkpa. Umuka niile ga -ebido kwadobe iji hu na ha ruru ebe ahụ n'oge. Mgbe onye obula kwadochara, ha ga-ebido biawa ebe a kporo mmemme. Ubochi ahụ na-adika o bu ekeresimesi ka a na-eme. Igwe obodo Ohafia ga-ebu uzo kpee ekpere maka mmalite mmemme ahụ, mgbe o mechara, nke bu mmemme ga-amalite. Ndi egwu di iche iche ga-anọ ubochi ahụ. O nweghi mmanwu iga-achọ achọ ubochi ahụ, ma mmanwu ugo, izaga, mmanwu ijele, mmanwu adamma wdgz. Oriri na onunu udi di iche iche di ubochi ahụ, o nweghi nri ndi Igbo i gaghị ahụ ebe ahụ. Mgbe nke a na-aga n'ihu ka a ga-akpolite ndi okenye ha chorọ Igba Uche iji si ha daalu maka ihe ndi e ji ha mere n'obodo ha bu Ohafia nakwa si ha zuo ike, ka umu ha na-eledo ha anya.

Ihe Ndi a na-eme Ubochi a na-eme Mmemme Igba Uche

N'ubochi a na-eme mmemme a, e nwegasiri ufodu ihe a na-eme nke bu omenala a ga-emeriri. Nke mbu bu na onye obula ga-eburu mmiri n'isi gawa n'ulo onye a gwara ya bugara mmiri. Ozokwa bu na, tupu onye na-agba uche ebido ihe obula ndi umunna ya ga-abia, o nyee ha nri ha ga-eri na mmanya ha ga-anu. O ga-enyekwa ha otu puku nari naira. Mgbe o mesiri nke a, ha ga-asi ya bido ije ya. N'ubochi a na-agba uche, mkponala a na-agba bu nke ndi umu ebiri. E nwere ike ndi umunna ha asi na ha ga-agba mkponala otu nari na iri ise. A na-agba iri ise nke mbu n'abali, iri ise ozọ n'ime ahia, nke foduru bu

mgbe ha ruru n'ahia tupu a banye n'ogba ka a ga-agba ya. Ndi na-arụ ogba bu ndi ga-awa akwa n'afọ atọ ozo na-abia.

Tupu onye na-agba uche ebido njem ya, ndi umunna ya ga-abia lee akwa maobu 'jioji' tupu o bido. Ihe ozo di oke mkpa a na-eme mgbe a na-eme mmemme a bu na a na-ahazi ha site n'ama mbu e nwere n'ogbe ahụ. A na-ahazi ha n'ama n'ama nke bu ama nke toro ndi nke ozo niile, ya bu ama nke izizi e nwere n'obodo, dika Maazi Uduma siri kwuo n'ajujonu ya, o kwuru na onye obuladi iche iche ga-ebu mmiri bugara ndi na-eme emume a, e nwere ike o buru na ndi nwee ulo ahụ siri nri, ha ga-ebunye ndi butere mmiri a iji si ha daalu. Etu e si hazie ha ka ha ga-esi gawa n'ahia nakwa n'ime ogba. Mgbe a na-aga ahia ndi na-agba uche ma na-eme ihe obulandi umunna ha kwuru. O bu mgbe onye di etu a mechara njem a, ka o ga-enwe ike iga ezumike ya.

Ihe Ndi Okenye a Na-eme Tupu E Bido Mmemme Igba Uche

Sitena nchoputa e mere, Mmemme Igba Uche bu ihe okenye ruru ogo ije ezumike nka ga-eme. Mana tupu mmadu emee mmemme a, e nwere ihe ndi o ga-eme. Nke mbu bu 'Iputa ahia' nke ndi Ohafia na-akpo 'Iho ahia' nke a bu ihe mbu onye di etu a na-eme. Nke abuo bu 'Igba ekpe' nke ha na-akpo "Ifu agu". Nke ato bu "Ido udo", nke ano buru "Izi akara", nke bu na oge iji gwaa ndi okenye a okwu ikpeazu tupu ha lakpuo eruwala. Nke ise buru "Igba Uche" ihe ndi a niile bu ihe umunwoke na umunwaanyi ruru ogo ga-eme tupu e meere ha emume ngafe nke bu "Igba Uche". Ihe ozo bukwa, tupu nwoke maobu nwaanyi abanye nke a, o ga-adi afọ iri asaa maobu iri asato. Mana o dighi etu a n'ebe ndi ozo. N'oge gboo, o bu afọ iri ise were ruo afọ iri isii ka ndi a na-adi, nke a bu maka na ndi Ohafia kwetere na onye ahụ ekwesielu izu ike n'agha niile o nuru oge o ka bu okorobia. Nke a buru na ndi na-eme mmemme a n'obodo Ohafia bu ndi di afọ iri ise. Ndi Ohafia kwenyere na o bu ego nwoke na nwaanyi kpatara nakwa ihe o mere oge o ka bu ntorobia ka o ji agba uche.

Uru Di na Mmemme Igba Uche

A na-ekwu si na ihe obula nwere uru ga-enwe oghom di na ya. Mana ka anyi buru uzo tulee uru di na mmemme Igba Uche tupu anyi elebanye anya n'oghom di na ya. Ihe obulae kere eke nwere uru o na-abara ndi nwee ya. Site na nchocha ndinchocha mere, a choputara na e nwere uru di iche iche mmemme Igba Uche na-abara ndi Ohafia niile. Na mbu, mmemme Igba Uche na-eme ka ndi mmadu soro na-enye aka tuo utu di na obodo ha, n'hi na o buru na otu ogbo obula esoghi na mmemme a, e nwere utu ha ga-atu. Utu a ha na -atu ga-enyeaka iji dozie obodo ha, ka o dika obodo ndi ozo mepere emepe. Nke ozo, a na-asị nwata kwochaa aka ya nke oma o soro ndi okenye rie ihe. O na-abu na mmemme a, onye obula na-anoko onu mee ihe niile. Mmemme a na-enye aka ka nwata na okenye kpa nkata gbasara ezinaulo ha na obodo ha, nakwa otutu ihe nke gbagwojuru nwata ahụ anya n'obodo ya. Uru ozo maobu ihe mmuta a na-enweta na mmemme Igba Uche bu na o na -ebute mmekorita obodo maobu ogbe. A na-emekorita mmemme a onu iji gosi ihunanya nwanne na nwanne. O bu obi oma di na mmemme a ka ndi obodo a na-anabata. Mmemme Igba Uche na-eme ka mmadu hu onye o na-ahubeghi n'afọ ndi gara aga. Uru ozo bu na mmemme a na-enyere ndi okenye aka iji si ha zuo ike ka umu ha zuo ha. O bu umu ha ka o diri ilekota ha anya weere ruo mgbe ha ga-ahapu uwa gawa n'awa ozo. O buru na mmadu ahubeghi emume a kemgbe, o na-enye ya obi anuri i leta ulo n'afọ obula a ga-eme ya iji lee emume Igba Uche ma sikwa na ya hu umunne na umunna ya o na-ahubeghi anya n'afọ ndi ozo gara aga. O bukwa n'oge mmemme Igba Uche ka ndi Ohafia na-eji ohere ahụ adi ocha puru iche n'hi na onye obula ga-ekpere ihe o ma anya ya. Ebe niile ga na-enwu ka onwa. Ndi obodo na-eji n'oge a sucha ahia di n'uzo obula ndi mmadu ga-esi abia emume ahụ.

Oghom Di na Mmemme Igba Uche

Dika e si ekwu na ihe obula nwere uru nwere oghom, o bu ya mere n'agbanyeghi uru na ihe mmuta di na mmemme Igba Uche, e newkwaro oghom di na ya. A bia n'oghom di na Mmemme Igba Uche, e nwere ike site n'uzo di otu a nyee mmadu nsi ya erie nwuo pii. Mgbe a na-eme mmemme Igba Uche, onye obula nwere ike ikwe onye o choro ikwe n'aka, n'amaghi na onye ahụ choro iwepu ndu ya. O bu emume eji obi oma eme, mana o bughu onye obula ka obi ya di ocha. Mmadu nwere ike kwe onye ozo aka n'obi ocha n'amaghi na onye ahụ o kwere n'aka nwere ike ime ya nsi. Oghom ozo dikwa na mmemme a bu na n'oge gboo, ndi mmadu na-emekota ihe niile onu. Mana ugbua, ndi mmadu na-eji mmemme a emezi ihe ima aka. Ufodu na-aputa ebe ahụ iji gosi udi akwa ha yi n'ahụ maobu udi egwu

ha kporo ga-anọ n'akuku ha. Ha na-amazi aka n'ima onye akwa ya ka di onu. Mmemme Igba Uche dika ndi Ohafia si eme ya bu ihe a na-emefuru ego kariri akari. Ego a, a ga-eji mechaa ihe niile gbasara mmemme Igba Uche nwere ike zuo ego a ga- eji rupuota otu ihe a maara aha ya. Ufodu ndi mmadu na-eme otutu ihe ojoo di iche iche dika i biri ego, izu ohi maobu ree akwa ha. O bu ihe ndi a mere otutu ndi mmadu ji akato mmemme a na-agbachitere onwe ha site n'ikwu na o bu ihe "Arusi". Mmemme Igba Uche mgbe ufodu na-ebute ihe oghom, dika otu m kwuru na mbu, a na-agba egbe, e nwere ike gbawa egbe ahụ o tugbuo onye nooro onwe ya na-ele naani anya. Ihe oghom ndi ozo di na mmemme Igba Uche bu ihe mberede okporo uzo. O doro anya na ihe di na mmemme Igba Uche bu oriri oriri na onunu onunu. Nke a na-eme ma ndi si obodo ozo, onye obula na-anu mmanya na-amaghi nke ahụ ha ga-ebuli. Ufodu ndi obia ndi bu ugboala wee bia, oge ha nuchaa, ha abanye n'ime ugboala lawa be ha. Mana o bughị anya oma ka ha ga-eji anya ugboala ahụ. Ebe uburu ha na-ezughikwa ezu o gaghi abụ ihe itunanya ma ha nwee ihe mberede n'uzo gbuo onwe ha.

Ndiche di n'Etu Ndi Ohafia na Ndi Obodo Ozo Si Eme Mmemme Igba Uche

E nwekwaro obodo di iche iche na-emekwa mmemme Igba Uche dika ndi Ohafia siri eme, mana ihe a ga-amata bu na o bughị otu ndi Ohafia siri eme mmemme Igba Uche nke ha ka obodo ndi a si eme. A bia na steeti Anambra n'okpuru ochichi Oka, e nwere obodo ndi na-eme ya bu mmemme. Obodo ndi a bu: Achalla, Ofemili, Ugbene, Urum, Amanuke, Isu Aniocha, Ugbenu, Enugwu-ukwu dg. Aha e jiri maara ya bu mmemme Ilu Ogbu. Ndi Ohafia na-emere nwoke na nwaanyi mmemme a, mana o dighi etu a n'obodo ndi a, ha kwenyere na o bu naani nwoke ka a na-emere mmemme a. E nwere nke a na-emere umunwaanyi. Na mpaghara steeti ndi ozo gbara gburugburu, a ga-ahuriri obodo na-emere ndi okenye mmemme ezumike a, naani ihe di iche iche bu na o bughị oge ndi Ohafia na-eme nke ha, ka obodo ndi a ji eme nke a, o bughị etu ndi Ohafia siri ahazi nke ha ka obodo ndi a siri ahazi nke ha, o bukwaghi aha ndi Ohafia jiri maara ya ka obodo ndi ozo jiri maara ya dg

Mmemme Igba Uche n'Oge Gboo na n'Oge ugbua

Anyi maara nke oma na omenala bu ihe na-anaghi anwu anwu. E nwere ike nwee mgbanwe n'usoro e si eme omenala ahụ mana oputaghi na omenala ahụ aburula ihe nwuru anwu. Ebe o bu ihe sitere n'aka fere n'aka, otu ndi malitere ya si eme ya mgbe ahụ abughị otu a ga na-esi eme ya ugbua. Otú ahụ uwa anyi no n'ime ya si agbanwe agbanwe ka ihe niile no n'ime ya si agbanwe. Ya mere n'oge ugbua, o nweghi ihe dika iji nkata nkiti nke kwu di na ya weere na-ebu mmiri maobu imunye osisi oku na-enweghi oku na ya ebe obula, a na-eme akwa ka o gaa ije dika o dibu n'oge gboo, o bu sooso umunwoke ka e dobere mmemme Igba Uche n'oge gboo, mana n'oge ugbua, umunwaanyi na-esoji eme ya.

Emume Igba Uche dika m kwuru na mbu bu oriri na onunu. Ya mere n'oge ochie, mmanya ndi mmadu na-anu bu mmanya nkwa na ngwo. O nweghi ihe dika mmanya bekee maobu mmanya oto biribiri n'oge ahụ. Nri ha na-eri e ji asuchi afọ mgbe ahụ bu utara akpu, ugba, ji, ede na ihe ndi ozo di iche iche. Mana ugbua ndi mmadu na-erizi nri ndi ocha a na-akpo saladii eme ya bu emume ugbua. O bughị udi akwa ndi mmadu na-eyi na mbu ka a na-eji eme ya ugbua. N'oge gboo o bu udi akwa ndi a na-eji eme oche mana ugbua o bu akwa dara oké onu ahia a na-akpo "Jioji" ka ndi mmadu na-eyi iji gosi na ha zuru ka eme. Obibia ndi uka ndi Bekee n'ala Ohafia kpochapuru ije abali ole na ole maka ichu aja tupu e bido mmemme a. Ihe a na-emezi ugbua bu na ndi Nze na Ozo nakwa Igwe obodo ga-agwa Ukochukwu ka o doro ha masi n'ututu ubochi ahụ ha na-ebido mmemme a maka nchekwa Chukwu na mmemme Igba Uche afọ ahụ.

Mgbanwe ozo batarala na mmemme Igba Uche bu na ufodu ndi mmadu biara buru ihe gbasara uka n'isi ugbua n'ihu ya ufodu n'ime ha anaghi ekwe abia mmemme a, ha si na o bu ihe arusi ka ndi ozo na-eme. Mana nke a abughị eziokwu n'ihu na o nweghi ihe dika iga n'ihu agbara maobu arusi dika o di n'oge gboo.

N'ikepeazu, n'oge gboo ndi Ohafia kwenyere na o bu onye obula kporo onwe ya onye Ohafia na-abia emume a mana o dighikwa etu ahụ ugbua n'ihu enweghi ego, ufodu anaghi abia mmemme a.

Nchịkọta Nchọcha

Ndị Ọhafia bụ ndị kwenyere n'omenala na ewumewu, ha na-egosiputa nke a site n'ime mmemme Igba Uche a oge ọbụla o ruru ime ya, n'afọ atọ ọbụla. Ha anaghị agbajo ime mmemme Igba Uche ka ụmụ ụmụ ha mara na omenala obodo ha dị ndụ dịkwa mkpa maka na omenala bụ ihe na-esi n'aka fere n'aka. Igba Uche bụ omenala ndị Ọhafia nke bidoro n'oge gboo nke ntọala ya bụ na mbara ezi dị n'obodo ha bụ Ọhafia nke dị na steeti Abia. Ọ bụ mmemme onye Ọhafia ọbụla na-ele anya maka ya. Aha ọzọ a na-akpọ mmemme Igba Uche bụ mmemme Igbaota Omụ, mmemme Izu Uche maọbụ mmemme Igba Otomụ nke ọ bụ ufodu obodo dị na steeti Anambra na Enugwu na-akpọ ya. Site na nchọcha ndinchocha mere, a chọputara na mmemme Igba Uche dị ndị obodo Ọhafia mkpa, ọ bụ ya mere o ji bụrụ nnukwu mmemme a na-anụ ma na-ekwu maka ya n'obodo dị iche iche. Ndinchocha chọputara na otutu ndị mmadu amaghị ihe kpata e ji eme mmemme Igba Uche, ọ bụ ihe ndị a bụ nsogbu nchọcha a. Ndinchocha kwuputara etu mmemme a siri malite n'obodo Ọhafia, etu o siri dị iche na steeti ndị ọzọ na-eme ya nakwa ka emume a siri dị n'oge gboo ná n'oge ugbua. Ebumnobi ndinchocha bụ ka ọ gbaa n'anwu ihe niile ndị Ọhafia na-eme gbasara emume a bụ Igba Uche. N'ezie, nchọcha a ga-abara ndị Igbo nakwa ndị abughị ndị Igbo uru, bụ ndị choro imata maka mmemme Igba Uche.

Aro Ndinchocha

Ndinchocha na-aduzi ndị mmadu odu, ka ha mara na mmemme Igba Uche abughị ihe arusi maobu ife arusi dika ufodu ndi mmadu si eche. Ọ bụ mmemme a ga-emeli na-enweghi nsogbu obula maoburu na ndi mmadu gbanari ihe ga-ebute nsogbu. Mmemme Igba Uche bụ ezigbo ihe ka ọ ka bụ n'ihu na e lee anya, anyi ga-ahuta ma oghom ndi a bụ mgbanwe oha wetara ya. Ndinchocha na-ekwu ka ndi obodo bjakota onu kwuo ihe ndi a ga-eme oghom ndi a, o kachasi n'ebe o metutara mmefu ego. Ka e kwuo na ọ bụ ego ole di etu a ka e ji eme mmemme a n'ihu na ubochi adighiziri ndi mmadu mma. E mechaa nke a, ndi isi obodo/umunna ga-agba mbu hu na e mere ihe e kwuru. Aro ndi a ga-enye aka ka ndi mmadu bidokwa nwebe mmasi n'ihe gbasara mmemme ndi Igbo, o kachasi mmemme Igba Uche. Ndi Ọhafia ga-enye aka ihu na ha biara mmemme e jiri maara obodo ha bu nke a kporo mmemme Igba Uche. Ọ bụ mgbe ha biara, ka obodo ndi ọzọ ga-eji kporo ya mkpa weere bia n'ihu na-ejighi akpata atufu abu ogaranya, ikpo ihe gi mkpa, onye ọzọ akpokwa ya mkpa. Igwe obodo ga-agbakwa mbu hu na o kporo ndi ga-esere ihe na-eme ubochi ahụ iji mee ka ha tinye ya na mgbasaozi ogbaraohuru maka ncheta. Ndi mmadu ga-ahu ihe onyonyo a weere n'ezie na e nwere udiri omenala a n'obodo Ọhafia.

Mmechi

Nti ga-anu ihe abughị ma mgbe o ha ka okpu ata. Ọ bụrụ na ohanazeze were akwukwo nchọcha a guo ya nke oma, ha ga-achoputa ihe ga-abara ha uru, o kachasi n'ichekwa omenala ha. Ka o sina di, site n'ajuju nchọcha a nke ndinchocha juru n'ederede a, e nwetara usa doru anya n'ebe mmalite mmemme Igba Uche di, ka mmemme Igba Uche di n'oge gboo na n'oge ugbua, ngwa niile e ji akwado mmemme Igba Uche na etu o siri di iche n'obodo ndi ọzọ.

Edensibia

- Anozie, C.C. (2003). *Igbo Kwenu* (Akuko na Omenala Ndi Igbo). Enugu: Computer Edge Publishers.
- Ekwealor, C.C. (1998). *Omenala na Ewumewu Igbo*. Onitsha: Palma Publishing and Lnka.
- Eliot, T.S. (1919). Definition of Traditional by Eliot. Retrieved from <https://en.m.wikipedia.org>. onon March 12, 2023.
- Eme, C. A. & Mmadike, B. I. (2017). *Asusu na Omenala Igbo dika UdoIdiknotu n'oge Globalajeshon*. Ekwe Jonal.
- Eze, M. N. et al (2020). *Onodu Agumagu na Omenala n'Agba Oloro ohuu*. Igbo scholars International Journal.Vol 13, 3.
- Ezeloe, B. (1994). *Traditional Medicine in Amesi*. Enugu: Cecta (Nig) Limited.
- Igbonezim, N. (2016). Globalization and the Business of Marriage in Eastern Nigeria: A study of Traditional Rites in Awkuzu, Anambra State and Irete, Imo State Nigeria. Retrieved from <https://scholar.google.com> on March 4, 2023.
- Isidienu, I. C. (2018). *Nziputa Ndu Ndi Igbo Site n'Ejije Odinala*. Odezuruigbo: An International Journal of Igbo, African and Asian Studies Vol.1 Learning.
- Lenkeit, R. E. (2001). *Introducing Cultural Anthropology*. Boston: Macrar Hill.
- Linton, K. (1945). *Culture: Meaning and It Ways*.

- Ndibe, P. N. (2017). *Onọdu Iri Ekpe n'Ala Igbo*. Ekwe Jonal. Vol 14, no 1. Nsukka: University of Nigeria Press.
- Nwadike, I. U. (2003). *Ntọala Agumagu*. Nsukka: Ifunanya Publishers.
- Nwoga, A. (1978). *Akanka na Nnyocha Agumagu*. Obosi: Pacific Publishers.
- Nzimoro, A. (1972). *Akọ bu Ndu*. Lagos: Longman.
- Mbah, E. (2007). *Omenala Ndị Igbo*. Onitsha: Otú Udo.
- Obiakọ, C.B. (2019). *Iha Mmiri na Ndu Ndị Isuofia* B.A Project for Department of Igbo, African and Asian Studies, Nnamdi Azikiwe Awka.
- Ofomata, C. E. (2007). *Ndezu Utoasusu Igbo*. Enugu: Format Publishers (NIG) Ltd.
- Ogbalu, F.C. (1981). *Ndu na Omenala Ndị Igbo*. Onitsha: University Publishers.
- Okoli, G. P. (2021). *Mputara Ikwa Nkwu n'ala Igbo: Nnewi Dika Atụ*. B.A (Hons) nke Ngalaba Amumamu Igbo, Afrika na Komunikeshon, Fakolti Keati Mahadum Nnamdi Azikiwe, Oka.
- Okoye, O.L. (2004). *Ntuziaka Maka Utoasusu, Utoasusu na Omenala Igbo*. Enugu: Chelys Publishers.
- Okpewo, M.O. (2003). *Ndi Igbo na Akukọala Ha*. Lagos: Princeton Publishers.
- Osuagwu, B.I.N. (1979). *Ndi Igbo na Omenala Ha*. Lagos: Macmillan Publishers.
- Taylor, S. (1970). *Uoro Ndu Ndị Igbo*. Owerri: Fabia Publisher.
- Udechukwu, G.I. (2016). *Omumu Omenala na Ngalaba GS nke Mahadum Oka: "Uru na Olileanya ya Nye ndi Ntorobia. Mgbako Igba"*. Journal of African Studies.